

Political Support Networks of Local Politicians in Uttaradit Province

Supattra Tantijariyapan

Lecturer, Public Administration, The Faculty of Humanities and Social Sciences,
Uttaradit Rajabhat University

Received: February 3, 2017, **Accepted:** April 27, 2017

Abstract

The purpose of this research was to study political support networks of the elected local politicians in Uttaradit Province from 1933 to 2011. Findings showed that the most significant political supporting networks of the local politicians in Uttaradit Province were village headmen and sub-district headmen. Most politicians had more than two political support networks and the highest number are eight political support networks, including political parties, national politicians, formal groups, informal groups, politicians in local administration organizations, village headmen and sub-district headmen, government officials, businessmen, and relatives.

Keywords: Political support network, local politician

เครือข่ายสนับสนุนทางการเมืองนักการเมืองถิ่นจังหวัดอุดรดิตถ์

สุพัตตรา ตันติจิรียาพันธ์

อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ได้รับบทความ: 3 กุมภาพันธ์ 2560,   ตอบรับการตีพิมพ์: 27 เมษายน 2560

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเครือข่ายสนับสนุนทางการเมืองนักการเมืองถิ่นจังหวัดอุดรดิตถ์ที่เคยได้รับการเลือกตั้งตั้งแต่ พ.ศ. 2476 – พ.ศ. 2554 ผลการวิจัยพบว่าเครือข่ายสนับสนุนทางการเมืองแก่นักการเมืองถิ่นจังหวัดอุดรดิตถ์สูงสุด คือผู้ใหญ่บ้านและกำนัน นักการเมืองส่วนใหญ่มีเครือข่ายสนับสนุนทางการเมืองมากกว่า 2 แหล่งขึ้นไป และจำนวนเครือข่ายที่สนับสนุนการเมืองสูงสุดคือ จำนวน 8 แหล่ง ครอบคลุมทั้งการสนับสนุนจากพรรคการเมือง นักการเมืองระดับชาติ กลุ่มทางการเมือง กลุ่มไม่เป็นทางการเมือง นักการเมืองท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน ข้าราชการ นักธุรกิจ และญาติ

คำสำคัญ: เครือข่ายสนับสนุนทางการเมือง,นักการเมืองถิ่น

บทนำ

บทความวิจัยเรื่อง “เครือข่ายสนับสนุนทางการเมืองนักการเมืองถิ่นจังหวัดอุตรดิตถ์” นี้เป็นบทความจากรายงานการวิจัย เรื่อง “นักการเมืองถิ่นจังหวัดอุตรดิตถ์” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 4 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อรวบรวมข้อมูลประวัตินักการเมืองที่เคยได้รับการเลือกตั้งในจังหวัดอุตรดิตถ์ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน 2. เพื่อศึกษาเครือข่ายผู้สนับสนุนทางการเมืองนักการเมืองถิ่นจังหวัดอุตรดิตถ์ 3. เพื่อศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์ของพรรคการเมืองกับนักการเมืองที่เคยได้รับการเลือกตั้งในจังหวัดอุตรดิตถ์ และ 4. เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการหาเสียงเลือกตั้งของนักการเมืองที่เคยได้รับการเลือกตั้งในจังหวัดอุตรดิตถ์ โดยในบทความนี้เป็นการนำเสนอผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงบทบาทของบุคคล และพรรคการเมืองที่เข้ามาเป็นเครือข่ายผู้สนับสนุนทางการเมืองแก่นักการเมืองของจังหวัดอุตรดิตถ์ จนกลายเป็นนักการเมืองถิ่น ในที่นี้หมายถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่อง โดยการเข้าสู่การเป็นนักการเมืองถิ่นนี้สัมพันธ์กับการเมืองระดับชาติสืบเนื่องจากนักการเมืองถิ่นนั้นถูกกำหนดให้มีบทบาทในพื้นที่โดยทิศทางหรือนโยบายของพรรคการเมืองซึ่งนักการเมืองถิ่นจังหวัดอุตรดิตถ์นั้นเป็นทั้งผลผลิตของการเมืองระดับชาติจากการวางระบบโครงสร้างอำนาจทางการเมืองส่วนบนมาสู่การเมืองระดับท้องถิ่น ขณะเดียวกันการเมืองถิ่นระดับจังหวัดอุตรดิตถ์ก็ถือได้ว่าเป็นผู้ผลิตนักการเมืองระดับชาติเช่นเดียวกัน สำหรับจังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นจังหวัดหนึ่งที่นักการเมืองถิ่นของจังหวัดอุตรดิตถ์นั้นถือได้ว่ามีบทบาทในการเมืองระดับชาติในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่การเลือกตั้งแรกใน พ.ศ. 2476 เป็นต้นมาที่การเมืองถิ่นยังคงทำหน้าที่ผลิตนักการเมืองระดับชาติที่เข้าไปดำรงตำแหน่งทั้งนิติบัญญัติและบริหารอย่างต่อเนื่อง ดังรายชื่อนักการเมืองระดับชาติที่ทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ และด้านการบริหารในนามของนักการเมืองถิ่นของจังหวัดอุตรดิตถ์ อาทิเรือตรีอากาศตรีบุญยง วัฒนพงศ์ ผู้ก่อตั้งพรรคชาติประชาชน อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 5 สมัย อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคมและอดีตรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งถือว่าเป็นนักการเมืองถิ่นที่มีบทบาทในฐานะผู้ก่อตั้งและหัวหน้าพรรคการเมืองอีกทั้งมีบทบาททางการบริหารในฐานะคณะรัฐมนตรีด้วย

นอกจากนี้จังหวัดอุตรดิตถ์มีนักการเมืองถิ่นที่ถือว่ามีบทบาททางการเมืองระดับประเทศอย่างยิ่ง คือ นายชัยภักดิ์ ศิริวัฒน์ หรือ ปิ๊กแนต อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 5 สมัย อดีตหัวหน้าพรรคราษฎร อดีตรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และอดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยและด้วยการที่เป็นนักการเมืองต่อเนื่องของตระกูล “ศิริวัฒน์” จึงทำให้มีฐานคะแนนเสียงเดิมส่งผลให้น้องชายคือ นายวรุจ ศิริวัฒน์ ชนะการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 2 สมัยในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2550 นอกจากนี้ ยังส่งผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาของภรรยา คือ นางนงมล ศิริวัฒน์ ซึ่งจากฐานการสนับสนุนทางการเมืองของประชาชนในระดับจังหวัดอุตรดิตถ์ที่ผลักดันการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองระดับชาติ ทำให้ตระกูลศิริวัฒน์ เข้าสู่ตำแหน่งทางสังคมอื่นๆ ที่ยังสามารถสร้างฐานความชื่นชมในการทำสาธารณะประโยชน์ให้ประเทศไทย อาทิ การดำรงตำแหน่งนายกสมาคมฮอกกี้นักเตะประเทศไทยของนายชัยภักดิ์ ศิริวัฒน์ และการดำรงตำแหน่งผู้จัดการฟุตบอลหญิงทีมชาติไทยนางนงมล ศิริวัฒน์ จากบทบาทดังกล่าวจะเห็นได้ชัดเจนว่านักการเมืองถิ่นและครอบครัวเป็นผลผลิตของการเมืองถิ่น และสร้างบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับฐานอำนาจทางการเมืองเช่นทางด้านกีฬาในระดับชาติด้วย นอกจากนี้ยังมีนักการเมืองถิ่นที่มีบทบาท

ระดับประเทศอีกจำนวนหลายท่าน เช่น นางสาวกฤษณา สีหลักษณ์ อดีตรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกนก ลีมิตรสกุล และนายทศศักดิ์ เล็กอุทัย เป็นต้น

จากรายชื่อนักการเมืองจังหวัดอุดรดิตถ์ที่ดำรงตำแหน่งหลายวาระและเข้าไปมีบทบาททางการเมืองระดับชาติบ่งชี้ให้เห็นได้ชัดเจนว่าการเมืองถิ่นนั้นทำหน้าที่ผลิตนักการเมืองถิ่นเข้าสู่ระบบการเมืองระดับชาติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนักการเมืองเหล่านั้นเข้าไปมีบทบาททั้งนิติบัญญัติ และบริหารในบทบาทของรัฐบาลที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนระบบการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ดังนั้น หากพิจารณาการเมืองถิ่นเป็นระบบการเมือง (political system) ที่นักการเมืองถิ่นจังหวัดอุดรดิตถ์เป็นผลผลิต (outputs) ประเด็นน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง คือ มีปัจจัยนำเข้า (inputs) ใดที่สนับสนุนให้เกิดกระบวนการผลิตนักการเมืองของจังหวัด และกลายมาเป็นนักการเมืองถิ่น หรือนักการเมืองประจำถิ่นในที่สุด และแต่ละปัจจัยทำหน้าที่อย่างไร ตลอดจนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกันหรือไม่จึงเป็นประเด็นที่จะนำไปสู่การค้นคว้าและแสวงหาคำตอบต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาเครือข่ายสนับสนุนทางการเมืองนักการเมืองถิ่นจังหวัดอุดรดิตถ์ตั้งแต่ 15 พฤศจิกายน 2476 – 3 กรกฎาคม 2554

วิธีการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าวิจัยได้อาศัยการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative methodology) เป็นเครื่องมือหลักในการศึกษา โดยรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (document research) ร่วมกับวิธีการศึกษาภาคสนาม (field research) ซึ่งประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) โดยมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (documentary research) สื่อวิทยุ และโทรทัศน์ อาทิ เอกสารราชการ งานเขียนทางวิชาการ บทสัมภาษณ์ และบทวิเคราะห์เกี่ยวกับนักการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งจังหวัดอุดรดิตถ์ผ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นและหนังสือพิมพ์รายวันภาคภาษาไทย นิตยสาร วารสารทั้งที่ยังดำเนินการอยู่หรือปิดกิจการไปแล้ว การบันทึกผ่านสื่อวิทยุ ตลอดจนโทรทัศน์ที่ได้มีการบันทึกไว้ นอกจากนี้ยังศึกษาจากเอกสารอื่น อาทิ รายงานการประชุมพรรคการเมือง จดหมายข่าวของพรรคการเมือง รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ที่มีการศึกษาหรือการอ้างอิงถึงนักการเมืองจังหวัดอุดรดิตถ์ อีกทั้งศึกษาผ่านฐานข้อมูลออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับนักการเมืองถิ่นกลุ่มเป้าหมายของจังหวัดอุดรดิตถ์

2. ศึกษาภาคสนาม (field approach) โดยการสัมภาษณ์นักการเมืองถิ่น และบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลโยงโยไปถึงนักการเมืองได้ เช่น สมาชิกในครอบครัว บุคคลใกล้ชิด หัวคะแนน และประชาชน และใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมถึงบทบาทและความสัมพันธ์ทางการเมืองของนักการเมืองกลุ่มเป้าหมาย ผ่านการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างไม่เป็นทางการเท่าที่นักการเมืองได้ปฏิบัติในช่วงที่ทำการศึกษาค้นคว้า และในขณะสัมภาษณ์นั้นผู้ศึกษาจะดำเนินการบันทึก (Field Note) ไปพร้อมด้วย

ประชากรและวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับการศึกษาระดับปริญญาโทผู้ศึกษาได้กำหนดประชากรและวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ดังนี้

1. นักการเมืองจังหวัดอุดรดิตถ์ที่ได้รับการเลือกตั้งทั่วไปทั้งการเลือกตั้งทางตรงและทางอ้อม จำนวน 26 ครั้ง ตั้งแต่ 15 พฤศจิกายน 2476 – 3 กรกฎาคม 2554 ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling)

2. สมาชิกในครอบครัว บุคคลใกล้ชิด หัวคะแนน และประชาชนของนักการเมืองจังหวัดอุดรดิตถ์ที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยกำหนดวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มนี้จากการได้รับข้อมูลการสัมภาษณ์จากประชากรนักการเมืองในกลุ่มที่ 1 หรือจากการสอบถามผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ อาทิ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับบ้านพักของนักการเมือง และเมื่อสามารถเข้าถึงกลุ่มบุคคลที่กำหนดได้แล้ว ผู้ศึกษาจะสอบถามจากบุคคลนั้นโดยใช้วิธีการ Snowball sampling เพื่อหาสมาชิกในครอบครัว บุคคลใกล้ชิด หัวคะแนน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักการเมืองจังหวัดอุดรดิตถ์ต่อไป โดยให้ความเพียงพอของข้อมูลว่าครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด เป็นเกณฑ์ในการกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลครบถ้วนตามวัตถุประสงค์แล้ว ผู้ศึกษากำหนดจัดระเบียบข้อมูล และจัดกลุ่มข้อมูล เช่น ข้อมูลทางการเมือง ข้อมูลทางสังคม ข้อมูลทางเศรษฐกิจ เป็นต้น จากนั้นมีการนำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยายและดำเนินการสรุป สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เช่น การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อหาแบบแผน (patterns) และความสัมพันธ์ (relations) ทางอำนาจของนักการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์ / กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ ฯลฯ โดยอาศัยการตีความ / แปลความหมาย (interpretation) จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ น้ำเสียง และสีหน้าท่าทางประกอบในขณะที่สัมภาษณ์ จากนั้นดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ซึ่งจำเป็นต้องมีการรวบรวมและตีความข้อมูลซ้ำอีกครั้ง

กรอบแนวคิดการศึกษา

การศึกษาเครือข่ายสนับสนุนทางการเมืองนักการเมืองถิ่นจังหวัดอุดรดิตถ์นี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในระหว่างการเลือกตั้งทั่วไปของประเทศไทยซึ่งประกอบด้วย การเลือกตั้งทั้งทางตรงและทางอ้อม จำนวน 26 ครั้ง ตั้งแต่ 15 พฤศจิกายน 2476 – 3 กรกฎาคม 2554 โดยบทความนี้มุ่งนำเสนอผลการศึกษาเครือข่ายความสัมพันธ์ทางการเมืองที่ส่งผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุดรดิตถ์ได้รับการเลือกตั้ง และได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลายเป็นนักการเมืองถิ่น หรือนักการเมืองประจำถิ่นของจังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งเครือข่ายดังกล่าวมีทั้งเครือข่ายนักการเมืองระดับท้องถิ่นและท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน) เครือข่ายข้าราชการระดับสูงและหัวหน้าส่วนราชการภายในจังหวัดอุดรดิตถ์ เครือข่ายสมาคมธุรกิจในจังหวัดอุดรดิตถ์ (สภาหอการค้า สภาอุตสาหกรรม และสมาคมธนาคาร) ตลอดจนบุคคล หรือ กลุ่มเครือข่ายอื่น ๆ นอกเหนือที่กล่าวมา อย่างเช่น

กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง นักการเมือง และพรรคการเมือง ซึ่งเครือข่ายดังกล่าวมาเกิดขึ้นจากลักษณะสังคมไทยที่มีส่วนผสมผสานจากหลายวัฒนธรรมอันที่เป็นมาของความสัมพันธ์ทางสังคมแบบอุปถัมภ์ และถือว่าเป็นฐานคิดในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางการเมืองในการศึกษาครั้งนี้ โดย “ระบบอุปถัมภ์” (patron-client system) มีฐานคิดสำคัญอยู่คือ เป็นกระบวนการการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทั้งที่เป็นนามธรรม หรือ อาจกล่าวได้ว่าเป็นเชิงสัญลักษณ์ (symbolic) และที่เป็นรูปธรรมหรือเป็นวัตถุอันเอง โดยระบบอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีการพัฒนาทั้งในรูปแบบและกระบวนการของความสัมพันธ์ของตัวมันเอง ซึ่งในการศึกษานี้ นำแนวคิดระบบอุปถัมภ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของ Scott (1972) ที่ได้อธิบายแนวคิดระบบอุปถัมภ์ โดยกำหนดคุณลักษณะ 7 ประการที่ส่งให้ระบบอุปถัมภ์มีการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ระยะเวลาของความผูกพัน (duration of bond) ขอบเขตของการแลกเปลี่ยนทรัพยากร (scope of exchange) ฐานทรัพยากร (resource base) ความสมดุลระหว่างบุญคุณกับสิ่งแลกเปลี่ยนเชิงวัตถุ (affective/instrumental balance) การควบคุมทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น (local resource control) ความแตกต่างระหว่างสมาชิกในกลุ่มอุปถัมภ์ (differentiation between clusters) และความกลมเกลียวภายในกลุ่มอุปถัมภ์ (density of coverage) ซึ่งทั้ง 7 ประการนี้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาเชิงเนื้อหาและรูปแบบจากระบบอุปถัมภ์ดั้งเดิมไปสู่ระบบอุปถัมภ์ปัจจุบัน (ร่วมสมัย) นอกจากนี้แนวคิดระบบอุปถัมภ์แล้วการศึกษานี้ยังอาศัยแนวคิดแนวคิดชนชั้นนำ (Elitism) เป็นกรอบในการศึกษา ซึ่งชนชั้นนำที่มีบทบาททางการเมือง ประกอบด้วย กลุ่มข้าราชการประจำระดับสูง ชนชั้นนำที่เป็นนายทุนจากภาคธุรกิจที่เคยมีบทบาททางอ้อมในฐานะผู้สนับสนุนพรรคการเมือง แต่ภาคธุรกิจได้พัฒนาบทบาทโดยแสดงตนในกระบวนการทางการเมืองในฐานะคู่แข่งทางการเมืองและเข้ามามีบทบาทในฐานะนักการเมืองเองและสามารถใช้อิทธิพลของชนชั้นนำในกระบวนการทางการเมืองเนื่องจากครอบครองปัจจัยการผลิต มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ หรือด้านอื่นๆ อันเป็นฐานของการเป็นชนชั้นนำที่มีลักษณะโดดเด่นและแตกต่างจากบุคคลอื่น อาทิ ทรัพยากรทางการเมืองที่ครอบครองมากกว่าบุคคลอื่นๆ การใช้ทรัพยากรทางการเมืองได้มากกว่าคนอื่น และการใช้ทรัพยากรทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าคนอื่นๆ (Dahl, 1958) อีกทั้งยังอาศัยแนวคิด “กลุ่มผลประโยชน์” (interest group) ตามความหมายของ Almond and Powell (อ้างใน พงศพิศานันท์ ชุมพล, 2540) ที่ทำหน้าที่สนับสนุนนักการเมืองถิ่นจังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งหมายถึง กลุ่มคนที่เชื่อมโยงกันโดยมีความสนใจหรือห่วงใยในสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือมีผลประโยชน์ร่วมกันและโดยมีความสำคัญอยู่ไม่มากก็น้อยว่าเขามีความเชื่อมโยงดังกล่าวกันอยู่ซึ่งนัยยะนี้แสดงให้เห็นว่า กลุ่มผลประโยชน์ที่รวมตัวกันนั้นมีเป้าหมายร่วมกัน ฉะนั้น กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองที่ทำหน้าที่สนับสนุนทางการเมืองนักการเมืองถิ่นจังหวัดอุดรดิตถ์ย่อมมีเป้าหมายร่วมกับนักการเมืองที่สนับสนุน คือ การชนะการเลือกตั้ง

สรุปผลการวิจัย

จากผลการเลือกตั้งทั่วไปจำนวน 26 ครั้ง (15 พฤศจิกายน 2476 – 3 กรกฎาคม 2554) จังหวัดอุดรดิตถ์มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 22 คน เนื่องจากมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งซ้ำ โดยมีรายชื่อของนักการเมืองถิ่นจังหวัดอุดรดิตถ์ที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้ราษฎร คือ 1. นายฟัก ณ สงขลา 2. นายพิ่ง ศรีจันทร์ 3. นายสุ่ม ต้นดิพลผล 4. นายชื่น อยู่ถาวร 5. นายเทพ เกตุพันธ์ 6. นายสมพงษ์ หาญประเสริฐ

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิจัยเครือข่ายสนับสนุนทางการเมืองของนักการเมืองถิ่นจังหวัดอุดรดิตต์ (ตารางนี้ไม่แสดงข้อมูลนายเทพ เกตุพันธ์ และนายชั้น อยู่ถาวร เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านข้อมูลที่เพียงพอ ดังนั้นตารางนี้จึงสรุปข้อมูลนักการเมืองถิ่นจังหวัดอุดรดิตต์ จำนวน 20 คน)

รายชื่อนักการเมือง/ ครั้งที่ได้รับการเลือกตั้ง	เครือข่ายสนับสนุนทางการเมืองของนักการเมืองถิ่น										
	พรรคการเมือง	นักการเมือง	กลุ่มทางการเมือง	กลุ่มไม่เป็นทางการเมือง	นักการเมืองท้องถิ่น	ผู้ใหญ่บ้าน/ กำนัน	ข้าราชการ	นักธุรกิจ	ญาติ	อื่นๆ	รวมแหล่ง
1. นายพิภ ฌ สงขลา ครั้งที่ 1 (15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2476)	-	-	-	-	-	-	√	-	-	-	1
2. นายพิ่ง ศรีจันทร์ ครั้งที่ 2 (7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2480) ครั้งที่ 3 (12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2481) *ครั้งที่ 5 (5 สิงหาคม พ.ศ. 2489) ครั้งที่ 9 (26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500)	-	-	-	-	-	√	-	-	-	√ (ประชาชนที่ เคยช่วยด้าน คดีความความ)	2
3. นายสุ่ม ตันติพลาผล ครั้งที่ 4 (6 มกราคม พ.ศ. 2489)	-	-	-	-	-	√	√	√	√	√ (ผู้ปกครอง นักเรียน)	5
4. นายสมพงษ์ หาญประเสริฐ ครั้งที่ 10 (15 ธันวาคม พ.ศ. 2500)	√	√			√	√	√	√		√ (พระสงฆ์)	7
5. นายสง คัลยพงศ์ ครั้งที่ 10 (15 ธันวาคม พ.ศ. 2500)	-	-	-	-	√	√	√	-	-	-	3
6. นายเสริม โลกเลื่อง ครั้งที่ 11 (10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512)	-	-	-	-	-	√	-	-	√	-	2
7. เรืออากาศตรีบุญยง วัฒนพงศ์ ครั้งที่ 11 (10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512) ครั้งที่ 12 (26 มกราคม พ.ศ. 2518) ครั้งที่ 13 (4 เมษายน พ.ศ. 2519) ครั้งที่ 14 (22 เมษายน พ.ศ. 2522) ครั้งที่ 17 (24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531)	√	√	-	-	√	√	√	-	-	-	5

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิจัยเครือข่ายสนับสนุนทางการเมืองของนักการเมืองถิ่นจังหวัดอุดรดิตต์ (ตารางนี้ไม่แสดงข้อมูลนายเทพ เกตุพันธ์ และนายชั้น อยู่ถาวร เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านข้อมูลที่เพียงพอ ดังนั้นตารางนี้จึงสรุปข้อมูลนักการเมืองถิ่นจังหวัดอุดรดิตต์ จำนวน 20 คน) (ต่อ)

รายชื่อนักการเมือง/ ครั้งที่ได้รับการเลือกตั้ง	เครือข่ายสนับสนุนทางการเมืองของนักการเมืองถิ่น										รวมแหล่ง
	พรรคการเมือง	นักการเมือง	กลุ่มทางการเมือง	กลุ่มไม่เป็นทางการเมือง	นักการเมืองท้องถิ่น	ผู้ใหญ่บ้าน/ กำนัน	ข้าราชการ	นักธุรกิจ	ญาติ	อื่นๆ	
8. นายบันลือ น้อยมณี ครั้งที่ 12 (26 มกราคม พ.ศ. 2518) ครั้งที่ 14 (22 เมษายน พ.ศ. 2522) ครั้งที่ 14 (22 เมษายน พ.ศ. 2522)	-	-	-	-	-	√	√	√	-	-	3
9. นายเปรม มาลากุล ณ อยู่ธยา ครั้งที่ 12 (26 มกราคม พ.ศ. 2518) ครั้งที่ 13 (4 เมษายน พ.ศ. 2519) ครั้งที่ 14 (22 เมษายน พ.ศ. 2522) ครั้งที่ 15 (18 เมษายน พ.ศ. 2526) ครั้งที่ 16 (27 กรกฎาคม พ.ศ. 2529)	√	√	-	-	√	√	-	-	-	-	4
10. สิบเอกสนิทพงษ์ มุกดาสนิท ครั้งที่ 13 (4 เมษายน พ.ศ. 2519)	-	√	-	-	√	√	√	-	-	√ (ผู้ปกครองของ ทหารกองเกิน, ทหารกองเกิน และ สื่อสารมวลชน จ.อุดรดิตต์)	5
11. นายเขาวลิต สุขสวัสดิ์ ครั้งที่ 15 (18 เมษายน พ.ศ. 2526) ครั้งที่ 16 (27 กรกฎาคม พ.ศ. 2529) ครั้งที่ 17 (24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531) ครั้งที่ 18 (22 มีนาคม พ.ศ. 2535) ครั้งที่ 19 (13 กันยายน พ.ศ. 2535)	√	√	-	√	√	√	√	√	-	-	7

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิจัยเครือข่ายสนับสนุนทางการเมืองของนักการเมืองถิ่นจังหวัดอุดรดิตถ์ (ตารางนี้ไม่แสดงข้อมูลนายเทพ เกตุพันธ์ และนายชั้น อยู่ถาวร เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านข้อมูลที่เพียงพอ ดังนั้นตารางนี้จึงสรุปข้อมูลนักการเมืองถิ่นจังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 20 คน)

รายชื่อนักการเมือง/ ครั้งที่ได้รับการเลือกตั้ง	เครือข่ายสนับสนุนทางการเมืองของนักการเมืองถิ่น										
	พรรคการเมือง	นักการเมือง	กลุ่มทางการเมือง	กลุ่มไม่เป็นทางการเมือง	นักการเมืองท้องถิ่น	ผู้ใหญ่บ้าน/ กำนัน	ข้าราชการ	นักธุรกิจ	ญาติ	อื่นๆ	รวมแหล่ง
12. นายอารมณ พุ่มพิริยพจนท์ ครั้งที่ 16 (27 กรกฎาคม พ.ศ. 2529)	-	-	-	√	-	√	√	-	-	-	3
13. นายชัยภักดิ์ศรีวัฒน์ ครั้งที่ 17 (24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531) ครั้งที่ 18 (22 มีนาคม พ.ศ. 2535) ครั้งที่ 19 (13 กันยายน พ.ศ. 2535) ครั้งที่ 20 (2 กรกฎาคม พ.ศ. 2538) ครั้งที่ 21 (17 พฤศจิกายน พ.ศ.2539)	√	√	-	-	√	√	√	√	-	-	6
14. นายสุรพลเลียงบำรุง ครั้งที่ 18 (22 มีนาคม พ.ศ. 2535)	√	√	-	-	-	√	-	-	-	√ (ผู้ฟังรายการวิทยุ)	4
15. นายกนก ลิ้มตระกูล ครั้งที่ 19 (13 กันยายน พ.ศ. 2535) ครั้งที่ 20 (2 กรกฎาคม พ.ศ. 2538) ครั้งที่ 21 (17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539) ครั้งที่ 25 (23 ธันวาคม พ.ศ. 2550) ครั้งที่ 26 (3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554)	√	√	-	√	√	√	√	√	-	-	7
16. นายอนุชาติ บรรจงศุภมิตร ครั้งที่ 20 (2 กรกฎาคม พ.ศ. 2538)	√	√	-	√	√	√	√	√	-	-	7

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิจัยเครือข่ายสนับสนุนทางการเมืองของนักการเมืองถิ่นจังหวัดอุดรดิตต์ (ตารางนี้ไม่แสดงข้อมูลนายเทพ เกตุพันธ์ และนายชั้น อยู่ถาวร เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านข้อมูลที่เพียงพอ ดังนั้นตารางนี้จึงสรุปข้อมูลนักการเมืองถิ่นจังหวัดอุดรดิตต์ จำนวน 20 คน)

รายชื่อนักการเมือง/ ครั้งที่ได้รับการเลือกตั้ง	เครือข่ายสนับสนุนทางการเมืองของนักการเมืองถิ่น										
	พรรคการเมือง	นักการเมือง	กลุ่มทางการเมือง	กลุ่มไม่เป็นทางการเมือง	นักการเมืองท้องถิ่น	ผู้ใหญ่บ้าน/ กำนัน	ข้าราชการ	นักธุรกิจ	ญาติ	อื่นๆ	รวมแหล่ง
17.นายหนูศักดิ์ เล็กอุทัย ครั้งที่ 21 (17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539) ครั้งที่ 22 (6 มกราคม พ.ศ. 2544) ครั้งที่ 23 (6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548) ครั้งที่ 25 (23 ธันวาคม พ.ศ. 2550) ครั้งที่ 26 (3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554)	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	7
18. นางสาวกฤษณา สีหลักษณ์ ครั้งที่ 22 (6 มกราคม พ.ศ. 2544) ครั้งที่ 23 (6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	8
19.นายศรัณย์ ศรัณย์เกตุ ครั้งที่ 23 (6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548) ครั้งที่ 26 (3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554)	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	7
20. นายวารุจ ศิริวิวัฒน์ **ครั้งที่ 22 (6 มกราคม พ.ศ. 2544) ครั้งที่ 25 (23 ธันวาคม พ.ศ. 2550)	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	8

* การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 5 (5 สิงหาคม พ.ศ. 2489) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือ นายพึ้ง ศรีจันทร์ สังกัดพรรคสหชีพ ซึ่งมาจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มเติมตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญใหม่ ฉบับที่ 3 พุทธศักราช 2489 (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2558)

** เขต 2 มีการเลือกตั้งใหม่โดยนายวารุจ ศิริวิวัฒน์ สังกัดพรรคชาติพัฒนา ชนะการเลือกตั้งได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนนายศรัณย์ ศรัณย์เกตุ ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (ใบแดง) เนื่องจากมีผู้ฟ้องว่า กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ศาลปกครองสูงสุด, 2544)

จากตารางที่ 1 เห็นได้ว่าบุคคล/ผู้ดำรงตำแหน่งที่เป็นเข้ามาเป็นเครือข่ายสนับสนุนทางการเมืองแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุดรดิตถ์สูงสุด คือ ผู้ใหญ่บ้านและกำนัน ที่มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 19 คน ได้รับการสนับสนุนทางการเมืองจากแหล่งนี้ตลอดระยะเวลาของการจัดการเลือกตั้งทั่วไปทั้งในยุคการพัฒนาการการเลือกตั้ง (การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 2 (7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2480) -ครั้งที่ 17 (วันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531) และช่วงการจัดการเลือกตั้งโดยพรรคการเมืองของจังหวัดอุดรดิตถ์ (ครั้งที่ 18 วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2535 ครั้งที่ 26 วันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554) มีเพียงในการเลือกตั้งครั้งแรกที่ไม่ปรากฏข้อมูลชัดเจนว่ามีผู้ใหญ่บ้านและกำนันให้การสนับสนุนหรือไม่ ซึ่งการเลือกตั้งครั้งแรกนายฟัก ณ สงขลา ได้รับการสนับสนุนทางการเมืองจากข้าราชการเพียงกลุ่มเดียว จึงมีความแตกต่างจากนักการเมืองถิ่นจังหวัดอุดรดิตถ์ที่เหลือทั้งหมดที่ได้รับการสนับสนุนทางการเมือง 2 แหล่ง และมากกว่า 2 แหล่งขึ้นไป โดยจำนวนแหล่งสนับสนุนทางการเมืองที่ผนวกมาเป็นเครือข่ายทางการเมืองสูงสุดคือ จำนวน 7 แหล่ง รองลงมา คือ จำนวน 5 แหล่ง และ 3 แหล่งที่มีจำนวนเท่ากัน ยกเว้นนายวรุจ ศิริวัฒน์ และนางสาวกฤษณา สีหลักษณ์ ที่มีเครือข่ายในการสนับสนุนทางการเมืองสูงกว่านักการเมืองถิ่นคนอื่น คือ มีเครือข่ายครอบคลุมจำนวน 8 แหล่ง ทั้งการสนับสนุนจากพรรคการเมือง นักการเมือง กลุ่มทางการเมือง กลุ่มไม่เป็นทางการเมือง นักการเมืองท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน ข้าราชการ นักธุรกิจ และญาติที่เป็นเครือข่ายขนาดใหญ่อันส่งผลให้ประสบความสำเร็จทางการเมืองของนักการเมืองถิ่นที่ยังมีเครือข่ายครอบคลุมและกว้างขวางมากย่อมส่งผลในเชิงบวกต่อการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง

โดยพบประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งในเมืองถิ่นจังหวัดอุดรดิตถ์ที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 4 คนที่ได้รับการสนับสนุนทางการเมืองจากกลุ่มที่ไม่เป็นทางการเมืองที่เป็นกลุ่มเดียวกัน คือ นายกนก ลีตระกูล นายทศศักดิ์ เล็กอุทัย นางสาวกฤษณา สีหลักษณ์ และ นายศรัณย์ ศรัณย์เกตุ ที่ได้รับการสนับสนุนทางการเมืองจากกลุ่มภาคประชาชนที่มีการรวมตัวกันในนามกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยเพื่อต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) จังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้งนี้มีการสนับสนุนนับตั้งแต่การเลือกตั้งครั้งที่ 25 (23 ธันวาคม พ.ศ. 2550) และครั้งที่ 26 (3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554) ซึ่ง นปช.จังหวัดอุดรดิตถ์เป็นกลุ่มที่มีผู้นำของกลุ่มในการประสานประชาชนที่ให้การสนับสนุนผู้สมัครของพรรคทั้ง 4 คนของจังหวัดอุดรดิตถ์เพื่อเข้าร่วมรับฟังการปราศรัยหาเสียงของแกนนำพรรคพลังประชาชนและพรรคเพื่อไทยที่ได้ช่วยเหลือสมาชิกของพรรคในการหาเสียงเลือกตั้ง เช่น การปราศรัยของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ในการเลือกตั้งครั้งที่ 26 โดยการสนับสนุนของกลุ่มที่ไม่เป็นทางการเมืองดังกล่าวดำเนินในรูปของการประสานงานกับพรรคการเมืองและแกนนำของกลุ่มระดับประเทศ ดังปรากฏภาพการเคลื่อนไหวในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองคู่ขนานระหว่างแกนนำของกลุ่ม นปช.ระดับประเทศ ระดับจังหวัด และพรรคการเมืองที่กลุ่มให้การสนับสนุน ซึ่งถือได้ว่าปรากฏการณ์ทางการเมืองดังกล่าวมีความแตกต่างจากการสนับสนุนทางการเมืองจากกลุ่มที่ไม่เป็นทางการเมืองที่ให้การสนับสนุนแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนอื่น เช่น นายเชาวลิต สุขสวัสดิ์ และ นายอภิชาติ บรรจงศุภมิตร ที่กลุ่มไม่เป็นทางการเมืองให้การสนับสนุนทางการเมืองเป็นกลุ่มอาชีพที่เคยให้การช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยระหว่างกัน อย่างไรก็ตามนัยนี้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของพรรคการเมืองที่สามารถดำเนินการทางการเมืองของพรรคในลักษณะของการสร้างกลุ่มประชาชนขนาดใหญ่โดยการสื่อสารทางการเมืองว่าพรรคและประชาชนมีอุดมการณ์ทิศทางเดียวกัน เช่น การสนับสนุนประชาธิปไตยโดยการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้ง หรือการต่อต้านรัฐประหาร เป็นต้น จึงสามารถสร้างกลุ่มประชาชน

ที่มีแนวคิดร่วมมาเป็นกลุ่มสนับสนุนทางการเมือง ของพรรค และมีการพัฒนาการสนับสนุนดังกล่าวในรูปของการนำแกนนำของกลุ่มสนับสนุนเข้าสู่การเป็นสมาชิกพรรคของตน

ดังนั้น หากพิจารณาการเมืองถึนเป็นระบบการเมืองที่ทำหน้าที่ผลิตนักการเมืองถึนจังหวัดอุดรดิตรดิถึจะพบว่าปัจจัยนำเข้าที่ทำหน้าที่สนับสนุนทางการเมืองให้สามารถผลิตนักการเมืองของจังหวัดอุดรดิตรดิถึจนกลายเป็นนักการเมืองถึน ประกอบด้วยเครือข่ายทางการเมืองภายในจังหวัดอุดรดิตรดิถึ ที่ประกอบด้วย นักการเมืองถึนถึนผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน ข้าราชการ นักรธุรกิจ กลุ่มทางการเมือง กลุ่มไม่เป็นที่ทางการเมือง และญาติ ส่วนเครือข่ายภายนอกจังหวัดประกอบด้วย พรรคการเมือง และนักการเมืองระดับชาติ อย่างไรก็ตาม เครือข่ายทั้งภายในและภายนอกจังหวัดมิได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด แต่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกันและมีเป้าหมายร่วมกันในการสนับสนุนทางการเมืองเพื่อผลิตนักการเมืองถึนจังหวัดอุดรดิตรดิถึ

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่สามารถอภิปรายเครือข่ายสนับสนุนทางการเมืองนักการเมืองถึนจังหวัดอุดรดิตรดิถึที่เคยได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุดรดิตรดิถึ ดังนี้

เครือข่ายสนับสนุนทางการเมืองของนักการเมืองถึนจังหวัดอุดรดิตรดิถึจากข้อมูลผลการวิจัยในด้านนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปราย คือ เครือข่ายผู้ใหญ่บ้านและกำนัน นักการเมืองถึนถึน กลุ่มไม่เป็นที่ทางการเมือง และญาติที่พบว่า นักการเมืองจังหวัดอุดรดิตรดิถึส่วนใหญ่อาศัยเครือข่ายผู้ใหญ่บ้านและกำนัน รองลงมาคือเครือข่ายนักการเมืองถึนถึน ทั้งนี้เนื่องจากทั้ง 2 กลุ่มถือว่าเป็นกลุ่มทางการเมืองขนาดใหญ่ที่มีครอบคลุมทุกหมู่บ้านและตำบลในจังหวัดอุดรดิตรดิถึในการสนับสนุนทางการเมืองเพื่อเข้าสู่การดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ฉะนั้นนักการเมืองจึงได้สื่อสารทางการเมืองไปยังกลุ่มนี้เป็นหลัก ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และนักการเมืองถึนถึนจึงเป็นคณะบุคคลที่ผนวกใน “ระบบอุปถัมภ์” (patron-client system) ตามทัศนะของ Scott (1972) ที่เห็นวาระบบอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีการพัฒนาทั้งในรูปแบบและกระบวนการของความสัมพันธ์ของตัวมันเอง ซึ่งพิจารณากรณีระบบอุปถัมภ์ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุดรดิตรดิถึนี้มีลักษณะใกล้เคียงที่ Scott ได้อธิบายไว้ กล่าวคือ ระบบอุปถัมภ์แบบดั้งเดิมสมาชิกในกลุ่มอุปถัมภ์มีลักษณะยั่งยืน (มั่นคง) มาก ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยที่พบว่า การเลือกตั้ง ครั้งที่ 2 (7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2480) - ครั้งที่ 11 (10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512) ผู้ใหญ่บ้านและกำนันจะเป็นกลุ่มบุคคลที่ให้การสนับสนุนนักการเมืองอย่างต่อเนื่อง โดยทำหน้าที่ในการประสานงานระหว่างนักการเมืองและประชาชน และเป็นการทำหน้าที่ให้กับนักการเมืองทุกคน โดยไม่จำกัดว่าเป็นบุคคลใด ซึ่งเมื่อวิเคราะห์การเลือกตั้งนับตั้งแต่การเลือกตั้งครั้งที่ 12 (26 มกราคม พ.ศ. 2518) เป็นต้นมาจังหวัดอุดรดิตรดิถึมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มเป็น 3 คน ครั้งแรก จะเห็นได้ว่าผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และนักการเมืองถึนถึนมีการเปลี่ยนแปลงการให้การสนับสนุนแก่นักการเมือง โดยพิจารณาถึงสถานภาพและผลประโยชน์เชิงแลกเปลี่ยนมากขึ้นระหว่างนักการเมือง ดึงลักษณะของระบบอุปถัมภ์ตามทัศนะของ Scott อีกประการหนึ่งคือ ความสมดุลระหว่างบุญคุณกับสิ่งแลกเปลี่ยนเชิงวัตถุ ปัจจัยที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ภายในกลุ่มอุปถัมภ์แบบดั้งเดิมนั้น คือ ความเป็นบุญเป็นคุณเป็นหลัก ส่วนวัตถุนั้นมีความสำคัญรองลงมา แต่ในปัจจุบันมีลักษณะตรงกันข้ามกัน ซึ่งหมายถึงเครือข่ายผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และนักการเมืองถึนถึนมีการพิจารณาการจะให้

สนับสนุน ทางการเมืองแก่นักการเมืองโดยคำนึงถึงการแลกเปลี่ยนในเชิงเศรษฐกิจมากกว่าเชิงสังคมจึงส่งผลให้ความสนิทสนมกลมเกลียวของระบบอุปถัมภ์ในปัจจุบันความผูกพันดังกล่าวมีน้อย

อย่างไรก็ตามอาจกล่าวได้ว่าระบบอุปถัมภ์นั้นมีพัฒนาการในตัวของมันเอง แต่ก็สามารถสรุปได้ว่าระบบอุปถัมภ์ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุดรดิตรดิตต์จะเห็นได้ว่าเป็นรูปแบบของระบบอุปถัมภ์ที่เป็นรูปแบบผ่านตัวแทน ซึ่งจะใช้มากในการหาเสียงกระทำผ่านหัวคะแนน ซึ่งประกอบไปด้วยบุคคลหลายฐานะที่เด่น ๆ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และในการเลือกตั้งครั้งที่ 12 (26 มกราคม พ.ศ. 2518) เป็นต้นมาที่บ่งชี้ว่ารูปแบบและกระบวนการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุดรดิตรดิตต์ดำเนินผ่าน “ตัวแทน” (agent) โดยนักการเมืองกับประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงการพึ่งพาระหว่างกัน ซึ่งทั้งสองฝ่ายอาจไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กันโดยตรง แต่ดำเนินผ่าน “agent” หรือนักจัดการการเลือกตั้ง ที่ทำหน้าที่แทนระบบอุปถัมภ์แบบเดิมและนักการเมืองสามารถกำหนดเป้าหมายได้ชัดเจน ซึ่งก็คือ คณะกรรมการเลือกตั้ง ที่เป็นผลลัพธ์ของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์รูปแบบใหม่โดย “นักจัดการเลือกตั้ง” นี้ย่นย่อให้เห็นว่าการควบคุมทรัพยากรท้องถิ่นโดยระบบอุปถัมภ์แบบดั้งเดิมนั้น ซึ่งกลุ่มอุปถัมภ์สามารถควบคุมทรัพยากรท้องถิ่นสูงแต่นับตั้งแต่การเลือกตั้งครั้งที่ 12 อำนาจในการควบคุมทรัพยากรท้องถิ่นของกลุ่มอุปถัมภ์ดั้งเดิมลดลง โดยมีอำนาจจากภายนอกทั้งอำนาจรัฐและอำนาจทุนเข้ามามีอิทธิพลในการควบคุมทรัพยากรท้องถิ่นมากกว่า (Scott, 1972) ซึ่งการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 12 กลายเป็นจุดเปลี่ยนระบบอุปถัมภ์รูปแบบดั้งเดิมที่มีบทบาทในการจัดการเลือกตั้งสู่การมีบทบาทของระบบอุปถัมภ์รูปแบบใหม่เข้ามาแทน และมีแนวโน้มที่อำนาจภายนอกรูปแบบทุนผนวกกับกลุ่มสนับสนุนทางการเมืองใหม่ที่เป็นพลังมวลชนเข้ามาทำหน้าที่เพิ่มเติม เช่น ในการเลือกตั้งครั้งที่ 25 (23 ธันวาคม พ.ศ. 2550) และครั้งที่ 26 (3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554) จะเห็นได้ว่ามีเครือข่ายทางการเมืองของนักการเมืองจังหวัดอุดรดิตรดิตต์รูปแบบใหม่เกิดขึ้น โดยเป็นกลุ่มที่ไม่เป็นทางการอันเกิดจากกลุ่มภาคประชาชนที่มีการรวมตัวกันในนามกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยเพื่อต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) จังหวัดอุดรดิตรดิตต์ ซึ่ง นปช.จังหวัดอุดรดิตรดิตต์เป็นกลุ่มที่มีผู้นำของกลุ่มในการประสานประชาชนให้การสนับสนุนผู้สมัครของพรรคพลังประชาชนและพรรคเพื่อไทยทุกคน เพื่อเข้าร่วมรณรงค์การปราศรัยหาเสียงของแกนนำพรรคพลังประชาชนและพรรคเพื่อไทยที่ได้ช่วยเหลือสมาชิกของพรรคในการหาเสียงเลือกตั้งในจังหวัดอุดรดิตรดิตต์ เช่น การปราศรัยของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ในการเลือกตั้งครั้งที่ 26 โดยการสนับสนุนของกลุ่มที่ไม่เป็นทางการดังกล่าวดำเนินในรูปของการประสานงานกับพรรคการเมืองและแกนนำของกลุ่มระดับประเทศ ดังปรากฏภาพการเคลื่อนไหวในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองคู่ขนานระหว่างแกนนำของกลุ่มนปช.ระดับประเทศ ระดับจังหวัด และพรรคการเมืองที่กลุ่มให้การสนับสนุน นปช. จึงอาจเรียกได้ว่า “กลุ่มผลประโยชน์” (interest group) ตามนัยความหมายของ Almond and Powell (อ้างถึงในพฤทธิสาณ ชุมพล, 2540) ซึ่งหมายถึงกลุ่มคนที่เชื่อมโยงกันโดยมีความสนใจหรือห่วงใยในสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือมีผลประโยชน์ร่วมกันและโดยมีความสำคัญอยู่ไม่มากก็น้อยว่าเขามีความเชื่อมโยงดังกล่าวกันอยู่ นัยยะนี้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผลประโยชน์ที่รวมตัวกันนั้นมีเป้าหมายร่วมกัน ฉะนั้น นปช. จังหวัดอุดรดิตรดิตต์ อาจถือได้ว่า เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่ไม่มีการจัดตั้ง (non-associational interest groups) แม้ว่าการรับรู้ของสาธารณะพิจารณาว่า นปช. เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีการจัดตั้ง แต่นัยของการศึกษาครั้งนี้กลุ่มผลประโยชน์ที่มีการจัดตั้งจกต้องมีโครงสร้างองค์กร/กลุ่มที่มีแนวโน้มถาวร และมั่นคงในอันที่จะสามารถดำเนินกิจกรรมและมุ่งผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นหลัก

เอกสารอ้างอิง

- นรนิติ เศรษฐบุตร.(2558). นายพื้ง ศรีจันทร์. สืบค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2558, จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%>.
- พฤทธิสถาน ชุมพล, ม.ร.ว. (2554). กลุ่มผลประโยชน์กับพรรคการเมือง. *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา หลักพื้นฐานทางรัฐศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ศาลปกครองสูงสุด. (2544). คำร้องที่ 14/2544 คำสั่งที่ 134/2544. สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2559, จาก <http://uat.admincourt.go.th/admincourt/upload/admCase/Document/judgement/PDF/2544/01013-440014-2F-441228-0000019016.pdf>.
- Dahl A. R. (1958, June). Critique of the Ruling Elite Model. *American Political Science Review*, 52(2), 463 – 469.
- Scott, C. J. (1972, March). Patron-Client Politics and Political Change in Southeast Asia. *The American Political Science Review*, 66(1), 91-113.
- Smith, G. (2009). *Conceptualizing and Testing Brand Personality in British Politics*. Retrieved on January 2, 2016, from <http://www.tandonline.com/loi/wplm20>.

Translated Thai References

- Chumphol, P, M.R. (2011). Interest group and Political party. *The basic teaching materials in political science*. (9th ed). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University Book Center. (In Thai)
- Setabutr, N. (2015). *Puang Srichan*. Retrieved December 24, 2015, from <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%>. (In Thai)
- Supreme Administrative Court. (2001). *Application No. 14/2001 Order No. 134/2001*. Retrieved on January 2, 2016, from <http://uat.admincourt.go.th/admincourt/upload/admCase/Document/judgement/PDF/2544/01013-440014-2F-441228-0000019016.pdf>. (In Thai)